

TEKST TESSA VERHEUL
BEELD PANOS KOKKINIAS

Monsters versus aliens

De Griekse tentoonstellingmakers van Atopos Contemporary Visual Culture signaleerden een opmerkelijke modetrend. Sinds de jaren negentig sturen ontwerpers hun modellen met steeds extremere kledingstukken de catwalk op. Vaak wordt het hoofd van de drager volledig afgedekt en in veel gevallen vormt het kledingstuk een soort kant-en-klare avatar. Denk bijvoorbeeld aan het werk van de Nederlandse Bas Kusters, wiens ontwerpen de drager laten veranderen in een vrolijk stripfiguur, compleet met cartoonesk gezichtje. De geometrische kledingstukken van Gary Card lijken zo te zijn ontsnapt uit een videospel. Andere ontwerpen zijn serieuzer van aard en laten zien dat het monsterlijke wel degelijk een donkere kant heeft. Zo transformeert Piers Atkinson een Disney-icoon tot een duister hoofddeksel en vallen ook de ontwerpen van de jonge Nederlandse Bart Hess op. Bij de tentoonstelling staan de stukken van verschillende ontwerpers door elkaar op de grond opgesteld, als een (modieus) legertje buitenaardse wezens.

ARRRGH, Monsters in de mode
19 oktober tot en met 19 januari
Centraal Museum, Utrecht
Toegang: € 11,- / Met CJP-pas: € 5,-
centraalmuseum.nl

TEKST TESSA VERHEUL

BEELD UNTITLED, 2001, FOTO DOOR ERNST MORITZ

Horror in het museum

Picture this: tijdens een vak filmanalyse bestudeert een groep studenten samen met de docent horrorfilms. Keurig onderbouwd door theorie worden alle effecten besproken, het is volkomen duidelijk hoe de regisseur schrik-elementen inzet om de kijkers bang te maken. Als kort daarna het zojuist besproken fragment van *The Ring* wordt aangezet, dat ene moment waarop het meisje uit het televisiescherm stapt, durft alsnog niemand (ook de docent niet) te kijken. Hoe komt het toch dat, ook als je weet dat iets een illusie is, zoiets alsnog angstaanjagend kan zijn?

Eenzelfde ervaring kun je hebben met de levensgrote en tot in detail uitgewerkte beelden van Duane Hanson, zoals bijvoorbeeld zijn toeristenbeelden. De levensechte details, Hanson gebruikt bijvoorbeeld mensenhaar, jagen menig museumbezoeker de stuipen op het lijf. Natuurlijk zijn ze niet echt, maar toch voelt het behoorlijk onprettig om dichtbij zo'n beeld te staan.

De Italiaanse kunstenaar Maurizio Cattelan (1960) is gek op dit effect, hij houdt wel van een beetje provocatie. Zo maakte hij eerder een (levensecht) beeld van de paus, liggend op de grond en geraakt door een meteoriet, plus een beeld van een knielende Hitler. Het Boijmans heeft een subtieler werk van Cattelan. *Untitled (Manhole)* (2001) is een driedimensionaal zelfportret, waarbij de kunstenaar vanuit een gat in de vloer de museumzaal in kijkt. Met zijn handen leunt hij op de vloer, alsof hij elk moment uit het gat kan klimmen. Cattelan schiep zijn evenbeeld van was, mensenhaar, verf en textiel. Het resultaat is een levensechte figuur met een ribbroek en All Stars. Wie naar beneden kijkt, ziet een tussenruimte. De figuur staat op een krukje dat weer op een stellingkast staat, waar hij uit nieuwsgierigheid op geklommen lijkt te zijn. Ook deze tussenruimte maakt onderdeel uit van

de illusie van het kunstwerk. In werkelijkheid kijk je neer op de garderobe van de museumbeveiligers.

Cattelan ontwierp het beeld speciaal voor deze zaal van het museum en maakte een gat in de vloer. Het werk kan hierdoor, zeker ook in de context van het oeuvre van de kunstenaar, worden opgevat als kritiek op de museumwereld. Cattelan breekt immers het museum letterlijk af om zijn eigen werk te laten zien. Door het beeld niet tussen dat van tijdgenoten te tonen, maar het te plaatsen in een zaal vol schilderijen van Nederlandse kunstenaars uit de negentiende eeuw, ontstaat er een contrast wat het verrassingseffect alleen maar ten goede komt. Museumbezoekers richten zich uit gewoonte eerst op de schilderijen en de muurtekst en zien ineens vanuit hun ooghoek het beeld op de grond. Zelfs de glazen kubus die om het beeld heen is geplaatst wegens veiligheids-overwegingen, weerhoudt de schrikreacties niet.

Bezoekers bekijken het werk uitgebreid of springen geschrokken aan de kant, maar ook de museumconservatoren spelen ermee. Door de collectiestukken steeds anders op te hangen ontstaat er een merkwaardige interactie. Zo hangt er naast een aantal landschappen in deze zaal ook een opvallend portret van een vrouw (*Damesportret* van Jan Adam Kruseman, uit 1829). De geportretteerde vrouw kijkt ietwat naar beneden en lijkt hiermee net het beeld van Cattelan recht in de ogen te kijken.

Maurizio Cattelan – *Untitled (Manhole)* (2001)
Museum Boijmans Van Beuningen, onderdeel van de museumcollectie
Toegang: € 12,50. Met CJP-korting € 10,-
boijmans.nl

Details

Onderzoek uitgevoerd op: woensdag 4 september, rond 13:00 uur.

Het publiek: internationale toeristen, Nederlanders, jong en oud.
Kijkduur: 1-4 minuten gemiddeld.

Reacties: veel schrikreacties en gelach. Alleen de ware liefhebbers van de romantische schilderkunst houden het hoofd koel.

Opgevangen quotes:

'Waar kijkt hij nou naar?'

'Wat eng is dit, net of je er zo in kunt stappen!'

'Is dit echt of is dit nep? Ik zie het echt niet, wat goed gedaan.'

'Ik zou zweren dat dit een echte vent is! Ik schrok me kapot!'

